

HR-2008-317-U

INSTANS: Høyesteretts kjæremålsutvalg - Kjennelse.
DATO: 2008-02-18
PUBLISERT: HR-2008-317-U
STIKKORD: Rettergangsbot. Domstolloven § 198 tredje ledd, jf. § 131a. Straffeloven § 431.
SAMMENDRAG: Saken gjelder kjæremål over ilagt rettergangsbot. (Sammendrag er utdrag fra avgjørelsen.)
SAKSGANG: Drammen tingrett - Borgarting lagmannsrett LB-2007-181366 - Høyesterett HR-2008-317-U , (sak nr. 2008/83), straffesak, kjæremål.
PARTER: A (advokat Jon Wessel-Aas) mot Den offentlige påtalemyndighet.
FORFATTER: Schei og Tønder og Endresen.

- (1) Saken gjelder kjæremål over ilagt rettergangsbot.
- (2) Under hovedforhandling ved Drammen tingrett 29. oktober 2007 i straffesak mot B, foretok NRK Østafjells filmopptak. Retten hadde ikke gitt sitt samtykke til filmopptak under hovedforhandling. Opptaket ble sendt på NRKs distriktsnyheter 29. oktober kl. 1840 og kl. 2055.
- (3) Drammen tingrett avsa 1. november 2007 kjennelse med slik slutning:
  - « 1. NRK Østafjells redaktør A ilegges en rettergangsbot på kr 25 000,-
  2. NRK Østafjells fotograf C ilegges en rettergangsbot på kr 8 000,- »
- (4) Redaktør A påkjærte kjennelsen til Borgarting lagmannsrett for så vidt gjaldt botens størrelse, som 18. desember 2007 avsa kjennelse med slik slutning:
  - « 1. I tingrettens kjennelse, slutningens punkt 1, gjøres den endring at det fastsettes en subsidiær fengselsstraff på 25 - tyvefem - dager.
  2. For øvrig forkastes kjæremålet. »
- (5) A har påkjært avgjørelsen til Høyesteretts kjæremålsutvalg. Det er i korte trekk anført:
- (6) Lagmannsrettens kjennelse lider av saksbehandlingsfeil som medfører at kjennelsen må oppheves.
- (7) Tingretten ila A rettergangsbot etter eget tiltak i særskilt kjennelse under saken, jf. domstolloven § 214 første ledd. Domstolloven § 214 første ledd gir ikke domstolen kompetanse til etter eget tiltak å ilegge bot for overtredelse av straffeloven § 431. Dette burde ha ført til at lagmannsretten av eget tiltak opphevet tingrettens kjennelse, jf. straffeprosessloven § 343 annet ledd nr. 1, jf. § 385 annet ledd. Lagmannsretten la i stedet til grunn at A i tingretten er ilagt rettergangsstraff direkte med hjemmel i domstolloven § 198 tredje ledd. Slik kan ikke tingrettens kjennelse forstås. Lagmannsretten har derfor i realiteten gått utenfor det forhold som tingretten har basert sin kjennelse på, samt anvendt et annet straffebud enn tingretten. Dette er i strid med straffeprosessloven § 38 analogisk anvendt.

- (8) Det må uansett anses som en saksbehandlingsfeil hos lagmannsretten at en slik endring av forholdet/subsumsjonen er gjort uten at A ble gitt anledning til å uttale seg. Å legge til grunn at A forsettlig har overtrådt domstoloven § 198 tredje ledd, er helt i strid med den forklaring han ga tingretten.
- (9) Hvis lagmannsretten har antatt at også tingretten har vurdert saken ut fra domstoloven § 198 tredje ledd, burde dette ha ført til opphevelse av tingrettens kjennelse på grunn av mangelfulle kjennelsesgrunner. A har kun erkjent straffeskyld etter straffeloven § 341 og ikke etter domstoloven § 198.
- (10) I nytt prosesskriv av 30. januar 2008 bemerker kjærende part at domstoloven § 198 tredje ledd bare er direkte anvendelig overfor en redaktør som faktisk har deltatt i beslutningen om å offentliggjøre vedkommende opptak, jf. kravet til subjektiv skyld. Det er ikke tilfelle i foreliggende sak.
- (11) For øvrig påpekes det at kjærende part ikke har mottatt uttalelsen fra påtalemyndigheten til kjæremålet til lagmannsretten, slik som lagt til grunn i lagmannsrettens kjennelse.
- (12) Subsidiært gjøres det gjeldende at den utmålte rettergangsboten er vesentlig for høy.
- (13) Det er nedlagt slik påstand:
« Lagmannsrettens og tingrettens kjennelser oppheves. »
- (14) *Påtalemyndigheten* har tatt til motmæle og i korte trekk anført:
- (15) Domstoloven § 198 tredje ledd rammer også offentliggjøring, jf. Rt-1996-13 .
- (16) Av tingrettens kjennelse framgår at rettergangsboten er gitt i medhold av domstoloven § 198 tredje ledd, jf. § 131a og ikke i medhold av straffeloven § 431, slik kjærende part anfører. Lagmannsretten er også kommet til at domstoloven § 198 er korrekt hjemmel. Det foreligger således ingen feil eller opphevelsesgrunn.
- (17) **Høyesteretts kjæremålsutvalg** bemerker at saken gjelder et videre kjæremål, og at utvalgets kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens generelle lovtolkning og saksbehandling, jf. straffeprosessloven § 388 første ledd.
- (18) Etter tingrettens premisser er rettergangsboten ilagt med hjemmel i domstoloven § 198 tredje ledd, jf. § 131a. Ifølge kjennelsen er imidlertid As tilståelse gitt under henvisning til straffeloven § 431. Dette er en særregel for redaktørers straffansvar når det som offentliggjøres i blad eller tidsskrift, rammes av et straffebud. Skyldkravet etter denne bestemmelsen er langt på vei objektivt i den forstand at redaktøren kan straffes selv om denne rent faktisk ikke har hatt kunnskap om ytringens innhold eller at den er blitt trykket. Dette til forskjell fra skyldkravet etter domstoloven § 198 tredje ledd, som er forsett. Etter bestemmelsens tredje ledd får den tilsvarende anvendelse ved offentliggjøring gjennom kringkasting for kringkastingssjef, programdirektør og ansvarlig leder for programavdeling eller distriktskontor.
- (19) Ut over tingrettens henvisning til As skylderkjennelse etter straffeloven § 431, er det ikke i kjennelsen gitt noen redegjørelse for As subjektive forhold, herunder hvorvidt han oppfylte skyldkravet i domstoloven § 198. At domsgrunnene ikke opplyser om de subjektive vilkår for straff er oppfylt, er en feil som ubetinget skal tillegges virkning, jf. straffeprosessloven § 343 annet ledd nr. 8, jf. § 385 tredje ledd. Dette gjelder hvis feilen er påberopt som ankegrunn. Det

var den ikke overfor lagmannsretten. Kjæremålet dit gjaldt kun utmålingen av boten. Etter straffeprosessloven § 385 tredje ledd annet punktum kunne imidlertid lagmannsretten « etter omstendighetene » opphevet tingrettens kjennelse ved feil som går under § 343 annet ledd. Hensett til den konkrete mangel ved kjennelsesgrunnene som her forelå, kan det ikke være tvil om at denne adgangen kunne og skulle vært benyttet. Etter dette må tingrettens og lagmannsrettens kjennelser oppheves.

- (20) Som en ytterligere saksbehandlingsfeil er anført at påtalemyndighetens uttalelse til kjæremålet over tingrettens kjennelse ikke ble forelagt for A. Dette er et brudd på det kontradiktoriske prinsipp, og i slike tilfelle stilles ikke særlig strenge krav til sannsynligheten for at feilen kan ha virket inn på avgjørelsen. Også av denne grunn må lagmannsrettens kjennelse oppheves, jf. straffeloven § 343 første ledd, jf. § 385 tredje ledd.
- (21) Kjennelsen er enstemmig.

Slutning:

Tingrettens og lagmannsrettens kjennelser oppheves.

Sist oppdatert 1. april 2008